

*Вінницька Оксана Анатоліївна,
кандидат економічних наук;
Уманський державний педагогічний університет
імені Павла Тичини*

СУЧАСНИЙ ПРОЦЕС ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Першим етапом української реформи формування місцевих бюджетів стало затвердження Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні [6] та плану заходів з її реалізації. Реформа передбачає врегулювання системи адміністративно-територіального устрою; створення конституційної основи утворення виконавчих органів обласних та районних рад; розподілу повноважень між органами виконавчої влади й органами місцевого самоврядування та між органами місцевого самоврядування різних рівнів.

Одним із завдань, що його передбачається вирішувати в рамках Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні, є бюджетна децентралізація. В рамках нової концепції ця проблема зводиться до підвищення бюджетної самостійності місцевих органів влади та збільшення доходів місцевих бюджетів.

За наявності негативних тенденцій та кризових явищ в економіці, слабкої фінансової дисципліни, високого рівня корупції, низького рівня довіри до системи державного управління питання бюджетної децентралізації є надзвичайно актуальним. Практичне втілення бюджетної децентралізації означає, що органи місцевого самоврядування набувають більшої відповідальності й у їх розпорядження надходить більше коштів [9, с. 301]. Бюджетна децентралізація має сприяти вирішенню двох основних питань: по-перше, взаємозумовлений розподіл доходів та видатків між рівнями бюджетної системи; по-друге, встановлення повноважень, у межах яких на регіональному рівні можливо визначати власні доходи та видатки місцевих органів влади [8].

На думку вітчизняних вчених, основною причиною того, що місцева влада має досить обмежений перелік повноважень, обсяг відповідальності та фінансових ресурсів, є те, що центральна влада не зацікавлена у проведенні децентралізації бюджетно-податкової системи, тому що це автоматично призведе до обмеження її повноваження та звуження ресурсної бази [7, с. 326].

У контексті процесів децентралізації бюджетної системи України актуалізується питання розширення доходної бази місцевих бюджетів, які є фінансовою основою органів місцевого самоврядування. Реалізація цього питання потребує створення умов для незалежної та ефективної діяльності місцевих органів влади, спроможності органів місцевого самоврядування забезпечувати соціально-економічний розвиток територій та підвищувати рівень надання громадських послуг населенню шляхом зміцнення фінансової бази місцевих бюджетів.

Формування місцевого бюджету має ґрунтуватися на пріоритетах регіональної бюджетної політики. Прогнозні та програмні документи соціально-економічного розвитку території, прогноз фінансового балансу на наступні роки мають бути основою для визначення пріоритетних напрямів доходів місцевих бюджетів. У бюджетному процесі повинні бути враховані середньострокова та довгострокова перспектива, встановлений зв'язок із загальними цілями соціально-економічного розвитку країни та адміністративно-територіальних одиниць [10]. У цій сфері існує достатньо прикладів як успішного впровадження, так і невдалих спроб. В Україні частково впровадження фіскально-бюджетних новацій відбулося наприкінці 2014 року через прийняття окремих змін до Бюджетного та Податкового кодексів України в частині децентралізації фінансів, зокрема:

- закріплення частини податку на прибуток підприємств за обласними бюджетами;
- вирівнювання доходів місцевих бюджетів за закріпленими загальнодержавними податками (податок на прибуток підприємств та податок на доходи фізичних осіб) залежно від розрахункового середнього рівня надходжень на одного жителя;
- уточнення механізму перерахування базової та реверсної дотації до місцевих бюджетів;
- спрощення процедури погодження обсягу та умов здійснення місцевих зовнішніх запозичень за рахунок отримання кредитів (позик) від міжнародних фінансових організацій;
- запровадження нових видів трансфертів (освітня, медична та інші субвенції), що сприятиме посиленню відповідальності головних розпорядників бюджетних коштів за формування та реалізацію державної політики у відповідній сфері;
- розширення видаткових повноважень органів місцевого самоврядування;
- надання органам місцевого самоврядування права на самостійний вибір установи з обслуговування коштів бюджету розвитку місцевих бюджетів та власних надходжень бюджетних установ;
- надання органам місцевого самоврядування права самостійно приймати рішення щодо ставки податку на нерухоме майно для об'єктів житлової та нежитлової нерухомості та встановлювати пільги зі сплати цього податку;
- запровадження акцизного податку з реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю підакцизних товарів за місцем діяльності суб'єктів господарювання і зарахування його до відповідних бюджетів територіальних громад;
- розширення механізмів місцевого оподаткування за рахунок запровадження транспортного податку, збільшення частки зарахування екологічного податку до місцевих бюджетів, зарахування плати за надання адміністративних послуг за місцем їх справляння [1].

З метою реалізації Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні прийнято ряд нововведень до

Бюджетного та Податкового кодексів, які несуть кардинальні зміни у перерозподіл бюджетних ресурсів, що повинно сприяти їх децентралізації та розширенню дохідної бази місцевих бюджетів. З 2015 року в Україні введені нові підходи у взаємодії центральних та місцевих бюджетів, які стимулюватимуть місцеві органи влади до нарощування дохідної бази. Частину соціальних видатків, таких як фінансування медицини та освіти, держава бере на себе через надання субвенцій. На думку деяких вітчизняних дослідників, зміни до бюджетного законодавства розширюють права місцевих органів влади та надають їм повну бюджетну самостійність, а також розширюють джерела наповнення місцевих бюджетів [8]. Проте з таким твердженням важко погодитись, оскільки досить значною та аргументованою є критика урядових заходів щодо забезпечення процесів децентралізації. Адже в Україні сьогодні процеси бюджетної децентралізації хоча й набули незворотного характеру, але не мають системності та все ще не сприяють стимулюванню місцевих органів до пошуку джерел активізації власних фінансових ресурсів [2].

Можна погодитись із думкою І. Ковальчук, що імітація проведення бюджетної децентралізації в Україні у формі збільшення повноважень та фінансової бази місцевих громад триває вже більше десяти років та з року в рік декларується в Основних напрямках бюджетної політики, а фактично підвищується рівень бюджетної централізації [2].

Зміни в законодавстві щодо бюджетної децентралізації запроваджують альтернативні шляхи збільшення податкових надходжень до місцевих бюджетів, зокрема, місцевим бюджетам передається:

- 10% податку на прибуток підприємств;
- 100% державного мита;
- 80% екологічного податку (при цьому 55% будуть направлятися в обласні бюджети, а 25% – до районних бюджетів і бюджетів міст обласного значення);
- акцизний податок від реалізації через роздрібні мережі пива, алкогольних напоїв, тютюнових виробів, нафтопродуктів, біодизеля і скрапленого газу;
- 25% плати за надра;
- місцеві збори (податок на нерухомість з включення до оподаткування комерційного (нежитлового) майна, єдиний податок);
- податок на майно («розкішні» автомобілі);
- податок на прибуток комунальних підприємств, інші податки;
- 75% податку на доходи фізичних осіб (60% податку отримують бюджети міст обласного значення та районів; 15% – обласні бюджети); 40% – бюджет м. Києва [2, с. 57].

Як і раніше, основним бюджетоутворюючим податком місцевих бюджетів залишається податок на доходи фізичних осіб. Однак Законом України від 01.01.2016 № 79-VIII «Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин» [5] внесено зміни щодо розмежування цього податку між бюджетами. Відтепер до обласного бюджету відраховується 15%

податку на доходи фізичних осіб, до бюджетів міст обласного значення – 60%, до бюджету м. Києва – 40%, до бюджетів сіл – 25%, до державного бюджету – 25% [3]. Зазначимо, що до 2015 р. діяли інші нормативи відрахувань: до обласного бюджету – 25%, до бюджетів міст обласного значення – 75%, до бюджету м. Києва – 50%. Отже, державному бюджету передано відносно стабільне та дохідне джерело надходжень місцевих бюджетів.

Із прийняттям Податкового кодексу України значно скоротилася кількість місцевих податків і зборів – з 14 до 5, а із змінами – до 4. Проте слід зауважити, що скасування комунального податку, ринкового збору та податку з реклами негативно вплинуло на доходи місцевих бюджетів. Новим законодавством ліквідовано податки, які складали основу надходжень від місцевого оподаткування, а введено податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, єдиний податок та два збори. Включення до їх складу єдиного податку спричинило підвищення питомої ваги місцевих податків і зборів у структурі доходів місцевих бюджетів. Відтак, найвагомим серед місцевих податків і зборів став єдиний податок [4, с. 221–227].

Отже, унаслідок внесення змін до Податкового та Бюджетного кодексу відбулося скорочення як загальнодержавних, так і місцевих податків та зборів. Доходи місцевих бюджетів розширено за рахунок надходжень від акцизного податку з реалізації підакцизних товарів у роздріб за ставкою 5% вартості реалізованого товару, 10% податку на прибуток комерційних підприємств, 100-відсотковим закріпленням за місцевими бюджетами державного мита, плати за надання адміністративних послуг тощо [8].

Подальше удосконалення менеджменту бюджетних коштів потребує запровадження формування бюджетів із урахуванням стратегічних цілей соціально-економічного розвитку території на багаторічну перспективу та результатів діяльності учасників бюджетного процесу, досягнутих у попередніх бюджетних періодах.

Сучасна наука державного управління має широкий спектр засобів державного впливу на розвиток місцевих бюджетів у країні. Проте недостатність дохідної бази у регіонах, неможливість місцевих бюджетів у повному обсязі фінансувати виконання своїх обов'язків вимагають вдосконалення методів державного управління місцевими бюджетами, використання яких є актуальними в Україні з урахуванням соціально-економічних диспропорцій суспільного розвитку та багатоаспектного аналізу зовнішніх чинників.

Список використаних джерел

1. Вдовенко Ю. С. Фіскально-бюджетні новації децентралізаційного підходу до реформування держави / Ю. С. Вдовенко // Вісник Чернігівського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. – 2014. – № 4. – С. 199–203.
2. Ковальчук І. В. Місцеві податки і збори як фінансова основа процесу децентралізації / І. В. Ковальчук // Юридичний науковий електронний журнал. – 2016. – № 1. – С. 55–58.

3. Офіційний веб-сайт Міністерства фінансів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.minfin.gov.ua/
4. Праць Н. В. Формування податкових надходжень місцевих бюджетів в контексті бюджетної децентралізації / Н. В. Праць // Financial Space. – 2015. – № 1 (17). – С. 221–227.
5. Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин : Закон України від 28.12.2014 р. № 79-19 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/>. – Назва з титул. екрана.
6. Про схвалення Концепції реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 01.04.2014 р. № 333-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/333-2014-%D1%80>
7. Сало Т. Децентралізація фінансової системи: стан та оцінка рівня в Україні / Т. Сало // Ефективність державного управління. – 2013. – Вип. 4. – С. 324–330.
8. Сергієнко Л. К. Бюджетна децентралізація – шлях до фінансового забезпечення місцевого самоврядування / Л. К. Сергієнко // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2015. – Вип. 7. – С. 743–746.
9. Фінанси : підручник / за ред. С. І. Юрія, В. М. Федосова. – К.: Знання, 2012. – 687 с.
10. Чолач С. С., Удосконалення механізму управління коштами місцевих бюджетів України в умовах децентралізації влади [Електронний ресурс] / С. С. Чолач. – Режим доступу : <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=8&w=%D0%A1.+%D0%A1.+%D0%A7%D0%BE%D0%BB%D0%B0%D1%87>

*Водзінський Василь Володимирович,
аспірант,
кафедра аудиту;
Національна академія статистики, обліку та аудиту*

ПІДТВЕРДЖЕННЯ АУДИТОРСЬКОГО ВИСНОВКУ ІНОЗЕМНОГО АУДИТОРА В УКРАЇНІ – НОВИНА?

Інвестиційна активність у країні – одна з ключових передумов розв’язання її соціально-економічних проблем, яка забезпечується сприятливим інвестиційним кліматом. Інвестиційний клімат країни – це сукупність політичних, правових, економічних факторів, які забезпечують інвестиційну діяльність вітчизняних та іноземних інвесторів [1, с. 259].

Тобто інвестиційний клімат – це сукупність факторів, які враховують потенційні інвестори при прийнятті рішення щодо інвестування. Оскільки